

PREKARNI RAD

ŠTA ZNAMO O RADNOM POLOŽAJU UMETNIKA?

FLEKSIBILIZACIJA

Da li imate više poslova paralelno? Zašto? Koji su to tipovi posla? Ukoliko je Vaše zaposlenje ili ugovorni odnos privremen, kako to utiče na Vaš život? Koliko dana odmora imate? Da li su plaćeni? Da li imate pravo na bolovanje?*

Fleksibilizacija radnih odnosa je ekonomska mera koja se u dominantnom medijskom diskursu predstavlja kao izlaz iz teške ekonomske situacije, a zapravo podrazumeva proces koji najveći broj ljudi vodi u još teži materijalni položaj. Fleksibilizacija rada prebacuje veći rizik i odgovornost za proizvodni proces sa vlasnika kapitala na samog radnika. Od radnika se očekuje da sam obezbedi posao, sredstva za rad, kao i da sam organizuje proizvodni proces. U okviru koncepta fleksibilnog rada radnik na sebe prihvata obaveze koje bi trebalo da ispunjava njegov poslodavac. Kako bi sebi obezbedio materijalne uslove za preživljavanje on je prinuđen da postane preduzetnik, samostalni privrednik koji će pored brige o tome kako da izvrši neki posao morati da se brine i o mnogobrojnim birokratskim obavezama. Budući da

mnogi radnici nisu u mogućnosti da isprate sve ove zahteve, upadaju u još težu situaciju.

Ovakvi fleksibilni radni odnosi su naročito vezani za nezavisnu kulturno-umetničku scenu, gde često nisu prepoznati kao problem. Umetnici i radnici u sektoru kulture baziraju svoj rad na projektnom principu (freelance princip), u kojem je njihov radni odnos nerešen - čak i kada rade na nekom projektu oni su istovremeno na tržištu rada, konstantno su zapošljivi ali nikada zaposleni, pod stalnim pritiskom da unapred moraju da obezbede sledeći angažman kako bi osigurali materijalne uslove za život. Ovakav položaj ne treba veličati već shvatiti kao anomaliju.

54,9% MLADIH VIZUELNIH UMETNIKA SE BAVI I DRUGIM ZANIMANJEM KAKO BI POPUNILI BUDŽET**

PREKARIZACIJA

Da li ste radili kao učenik/student? Da li stanje Vašeg zaposlenja ili rada smatrate privremenim i nestabilnim?

Nesigurnost po pitanju zaposlenja i zarada, životna nestabilnost, kratkoročni ugovori, nepostojanje zdravstvenog i penzijskog osiguranja, nepostojanje odmora, bolovanja kao i porodijskog odsustva, gubitak mogućnosti za sindikalno organizovanje itd. su postali svakodnevnica mnogih radnika. Ovakva, prekarna, pozicija je posledica savremenih kapitalističkih odnosa u proizvodnji podstaknutih neoliberalnom transformacijom koja podrazumeva narušavanje i ukidanje stečenih radničkih prava, privatizaciju društvene i javne imovine i komercijalizaciju drugih društvenih i privrednih polja poput nauke, zdravstva, komunalnih usluga, obrazovanja i kulture.

66,2% MLADIH VIZUELNIH UMETNIKA IZDRŽAVAJU RODITELJI

76,1% MLADIH VIZUELNIH UMETNIKA NEMA DOVOLJNO SREDSTAVA DA NABAVI MATERIJAL ZA RAD

(SAMO)EKSPLOATACIJA

Da li ste radili kao volonter/ka? Koliko dugo? Da li je to imalo značaja za Vaš profesionalni razvoj ili zaposlenje? Imate li posao sada? Gde radite? Da li su ta sredina i radno mesto vezani za Vaše studije? Da li biste radije da imate stalno zaposlenje ili angažman? Zašto? Da li smatrate da je Vaš rad dobro plaćen? Da li je to dovoljno za Vaše životne troškove?

Iako veliki broj (ne samo mladih) umetnika nema sredstava da nabavi materijal za rad oni i dalje proizvode svoje radove. Jedan od razloga za ovakvu situaciju leži u činjenici da se, pre svega u sistemu umetničkog obrazovanja, ali i u institucijama i medijima, i dalje reprodukuju devetnaestovekovni koncepti umetnosti. Po tim premisama umetničku produkciju pokreće nesputana kreativnost nadarenih individua koje su, navodno, uvek spremne da se angažuju radi stvaranja novog i zanimljivog estetskog doživljaja. Zahtevanje "kreativnosti" u neoliberalnim strategijama, koje se tiču kulturne produkcije i distribucije, obrazovanja i nauke, a sve češće i drugih delatnosti, zapravo služi prikrivanju eksploatacije i

samoeksploatacije kojima su izloženi radnici u tim oblastima. Mogućnost da se govori o stvarnim radnim odnosima, i da se vodi borba za radnička prava, ostaje zarobljena iza kreativnosti, koja se ne vidi kao rezultat nečijeg rada, već kao ispoljavanje nekog nesvesnog unutrašnjeg poriva.

U realnosti je stvar sasvim drugačija. „Kreativni radnici“, bez obzira da li su iz sektora kulture, nauke, obrazovanja, IT industrije itd, i dalje su samo radnici, i bez obzira koliko kreativan bio proizvod njihovog rada, on je rezultat uloženog znanja, energije i radnog vremena. Kreativnost svakako ne treba zanemariti, ali se ona mora vratiti u merljive učinke našeg rada.

ORGANIZACIJA

Da li ste član nekog sindikata? Da li je to od pomoći kad zatreba? Da li ste ikada uzeli učešće u štrajku? Da li pratite druge radničke proteste? Koji Vam je ostao u sećanju? Sta je Vaše mišljenje o tim štrajkovima, njihovim metodama, izgledima?

Organizacija podrazumeva formalno organizovanje radnika i radnica koji imaju zajedničke ciljeve i raspolazu određenim (proizvodnim) resursima i sredstvima. One forme organizovanja koje su bile dominantno prisutne na (nezavisnoj) kulturno-umetničkoj sceni tokom devedesetih i početkom dvehiljaditih - udruženja građana, agencije - samo predstavljaju zakonsko legitimisanje fleksibilizacije radnih odnosa, prekarizacije i (samo)eksploatacije u umetnosti i kulturi.

U sektoru kulture veliki deo proizvodnje se odvija van prostora predviđenih za kulturno stvaralaštvo. Rad se odvija iz domova koji postaju ujedno i radni prostori, dok se sa ličnih laptopova proizvodi sadržaj, što za posledicu ima isključivanje radnika iz celokupnog procesa proizvodnje i njihovo razdvajanje, odnosno

atomizaciju. Time se podstiče i konkurentnost i kompeticija radnika, bilo da je reč o javnom ili privatnom sektoru, čime se sprečava međusobna solidarnost i mogućnost za sindikalno organizovanje. Ovakav način rada postaje sve prisutniji i u mnogim drugim oblastima društvene i privredne proizvodnje.

Pooštavanjem zakonskih okvira koji regulišu radne odnose legitimišu se i podstiču procesi fleksibilizacije, prekarizacije, atomizacije koji dovode do sprečavanja organizovanja radnika, čime se utire put ka dodatnoj eksploataciji radne snage. Ujedno dolazi do razgradnje radnih prava stečenih u drugoj polovini XX veka.

93,0% MLADIH VIZUELNIH UMETNIKA MISLI DA ČLANSTVO U UDRUŽENJIMA I/ILI ORGANIZACIJAMA NE POMAŽE U RADU

* Pitanja preuzeta iz istraživanja "Radnička anketa" koje su sproveli Bojana Piškur (REC) i Đorđe Balmazović (Škart) u Beogradu i Novom Sadu 2012. godine, uz podršku Kulturnog centra Rex. Pitanja su delimično redigovana.

** Statistički podaci preuzeti iz istraživanja "Poboljšanje statusa mladih neafirmisanih umetnika" koje je sprovela Mirna Gavrilov 2010 godine, u izdanju Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka.

POLITIČKO
ORGANIZOVANJE I
UDRUŽIVANJE RADI BORBE
ZA BOLJE RADNE, MATERIJALNE I
ŽIVOTNE USLOVE SE TIČE SVIH LJUDI.